

Het Groene blad

IVN Veenendaal-Rhenen - Zomer 2022

Biologische potgrond zonder turf

Heggen en hagen

Schoolexcursies naar sloot, Diddersgoed of op Blauwe Bevervaart

Contactpersonen Werkgroepen

Weidevogelbescherming

Roelof de Jong
0317-614941
jon73229@planet.nl

Excursies

Carlo van de Weerd
excursies@ivnveenendaal-rhenen.nl

Natuurpaden

Henk te Paske
natuurpaden@ivnveenendaal-rhenen.nl

Scholen Veenendaal

Bert de Rooter
0318-522617
scholenwg.veenendaal@ivnveenendaal-rhenen.nl

Media

Henk te Paske
media@ivnveenendaal-rhenen.nl

"De Zwammen"

Martijn Stip
0317-619935
zwammen@ivnveenendaal-rhenen.nl

Bomen en Openbaar groen

Carlo van de Weerd
0318-561134
kh.vd.weerd@hccnet.nl

Natuurtuin Diddersgoed

Egon Schweigmann
diddersgoed@ivnveenendaal-rhenen.nl

Vertrouwenspersoon

Gerard Vernooy
vertrouwenspersoon@ivnveenendaal-rhenen.nl

Mediatheek

Suze Hörchner
0318-513613
mediatheek@ivnveenendaal-rhenen.nl

Planten

Vacant
(Interesse? Mail voorzitter)

Vogels

Henk van Reuler
henkvanreuler@outlook.com

Scholen Rhenen

Harald Arissen
0317-616705
haraldarissen@hotmail.com

Redactie Groene Blad

Tijdelijk: Tineke Wouda en Henk te Paske
redactie@ivnveenendaal-rhenen.nl

NatuurWerkt!

Bert Berg
0318-472145 of 06-33106173
bberg@hetnet.nl

PR

Cokkie Gadella
0318-550806
pr@ivnveenendaal-rhenen.nl

Tuin "Groenhof"

Hanneke Baretta-Bekker
groenhoftuin@ivnveenendaal-rhenen.nl

Duurzaamheid en Moestuin

Ton Ezendam
ton.ezendam@xs4all.nl

De Groenhof

In de Groenhof bevinden zich het Natuur- en Milieu Educatief Centrum (NME-centrum) en de Mediatheek.

Adres: Prins Willem-Alexanderpark 317 3905 CK Veenendaal.

T. 0318-589555. B.g.g. Suze Hörchner, T. 0318-513613.

Openingstijden: woensdag 14:00 - 16:00 uur of na afspraak met coördinator Suze Hörchner.

Gesloten tijdens schoolvakanties én in de maanden juli en augustus.

E-mail: mediatheek@ivnveenendaal-rhenen.nl, groenhof@ivnveenendaal-rhenen.nl, ghorchner@planet.nl
www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen

Webmaster en Nieuwsbrief

Arie Bons webmaster@ivnveenendaal-rhenen.nl
Henk te Paske nieuwsbrief@ivnveenendaal-rhenen.nl

Het Groene blad

IVN Veenendaal - Rhenen - Zomer 2022

Het landelijk blad "Mens en Natuur" heb ik net ontvangen. Meestal blader ik dat eerst even door, voordat ik eventueel een bepaald artikel ga lezen.

Maar nu was er een uitzondering, naar aanleiding van de "samenvattende woorden" waarin stond dat:

"Wandelen in de natuur op zondag is nu nog vooral iets voor witte, hoger opgeleide mensen".

Eén ding viel mee, want meestal gaan dit soort berichten vergezeld van de woorden "oude" en "mannen".

Maar dit was wel het laatste wat ik verwachtte te lezen in het landelijk blad van IVN. Het artikel gelijk gelezen. En ik moet toegeven, hetgeen gesteld wordt, klopt denk ik wel.

Ook onze vereniging bestaat uit een homogene groep mensen van een zekere leeftijd. Ook bij ons is er niet echt sprake van een afspiegeling van de inwoners van Veenendaal en Rhenen. In mijn eerste gesprek met de burgemeester van Veenendaal heb ik dit ook aangekaart. Maar het heeft nog niet geleid tot iets concreets.

'De jeugd heeft de toekomst' is een tegeltjeswijsheid. Via onze scholengroepen investeren wij in de jeugd, zijnde een jonge afspiegeling van de inwoners van Veenendaal en Rhenen. En daar kan onze vereniging in de toekomst profijt van hebben. Nu nog niet. Wel kunnen we de begeleidende ouders, wellicht, motiveren om eens bij ons langs te komen om nader kennis te maken met het IVN.

Tijdens de open dag, met de mooie opening door de Burgemeester van Veenendaal van ons nieuwe gebouw, konden wij zien hoe de jeugd genoot van de spelletjes gericht op de natuur en de vlinders in de vlinderkast. Straks, als onze Heuvelrugtuin klaar is, kunnen we daar nog meer op inzetten. Zeker in combinatie met de scholengroepen. De begeleidende ouders hebben dan ook de mogelijkheid het nieuwe gebouw te bezoeken en ons wat beter te leren kennen.

Een groeiend en bloeiend IVN, daar gaan we van de zomer maar eens goed over nadenken hoe dat te realiseren. Daarbij hopen we input te krijgen van jullie.

Mede namens het bestuur wens ik jullie een mooie zomer toe.

Leo Pruis
Voorzitter IVN Veenendaal - Rhenen

Inhoud

- 4 Team Mark Pul Tuinen in actie
- 5 Slenterpaadjes
- 6 Aanleg Turfweide
- 7 Land van Ons
- 8 Open Dag 21 mei 2022
- 10 Potgrond zonder turf
- 12 Cijfers liegen niet
- 13 Heggen
- 16 Scholengroepen

Colofon

Het Groene Blad, het contactblad voor leden en donateurs van IVN Veenendaal-Rhenen verschijnt viermaal per jaar.

De sluitingsdatum voor het Herfstnummer is 12 sept. 2022. Informatie uit de werkgroepen verdienen een plek in ons blad.

REDACTIE

Vacant
*redactie@
ivnveenendaal-rhenen.nl*

VOORZITTER

Leo Pruis
*voorzitter@
ivnveenendaal-rhenen.nl*

SECRETARIS

Vacant
*secretariaat@
ivnveenendaal-rhenen.nl*

PENNINGMEESTER

Heiny Achterberg
*penningmeester@
ivnveenendaal-rhenen.nl*

NL95 INGB 0004 7381 18
t.n.v. IVN Veenendaal

Foto's voor- en achterpagina:
Tineke Wouda

Team Mark Pul Tuinen in actie

De aanleg van de educatieve tuin rondom de Groenhof vordert gestaag. Elke woensdagmiddag ben ik in de gelegenheid ontwikkelingen van de afgelopen week te ontdekken.

Ineens gaat het snel. Op 22 juni is het team van Mark Pul Tuinen met vier man sterk en twee lawaaimachientjes druk met het versjouwen van stenen, keien en andere zware spullen.

Veel materialen uit de oude Groenhofstuin worden hergebruikt. De zitkuil krijgt gestalte, de toekomstige vijver is deels uitgegraven. Aan de smalle zijkant wordt een speels looppad aangelegd. Op de knietjes hè!

Het is erg warm vandaag. Na een schaduwrijke pauze en een koel drankje gaan de mannen weer aan de slag. Nog even doorbikkelen tot vier uur en dan heerlijk naar huis.

Een week later is veel zwaar, voorbereidend werk af. Over het pad kun je een rondje om de Groenhof lopen. Een flexibele rand omzoomt het pad, dat is opgevuld met fijn vastliggend grind. De ondergrond is vrij glad en goed beloopbaar en berijdbaar. Her en der zijn groepjes boomstammetjes geplaatst. Aan de achterkant van het gebouw, waar de rondweg goed te horen is, liggen de contouren van het blotevoetenpad. Opzij is ruimte vrijgelaten voor drie zintuigbakken ruiken, proeven, voelen. De matten liggen al klaar in de vergaderzaal.

De stand van 6 juli: de vijver zit vol water, het pad heeft een zandkleurige toplaag, de zitkuil is klaar. Zoals het een Heuvelrugtuin betaamt, zijn er niveauverschillen aangebracht.

De IVN-tuinploeg staat te popelen om alle opgepotte planten en struiken een definitieve plek te geven.

Tekst en foto: Tineke Wouda

Slenterpaadjes

De zomer is de vakantieperiode waar veel mensen naar uitkijken. Velen blijven in ons eigen land. Na de Coronatijd is Nederland herontdekt en veel mensen wisten niet dat we in zo'n mooi land woonden. Waar wij wonen is echt prachtig. Vlak bij veel bosgebieden, de heide, de Betuwe met het prachtige rivierenlandschap. En Het Binnenveld, tussen de gemeenten Veenendaal, Ede, Bennekom, Wageningen en Rhenen in. Het Binnenveld heeft voor mij nog steeds al die jaren zijn bekoring. Alle weidevogels in het voorjaar, de zwanen die met complete families in de weilanden de dienst uitmaken. Met wat geluk zie je een vos, die daar bivakkeert en daar ook zijn kroost grootbrengt. Reeën die er nog steeds zijn, al wordt het minder door de oprukkende bebouwing. De bermen die zoveel verschillende planten en grassoorten herbergen. Maar het pareltje in Het Binnenveld is toch De Blauwe Hel. Het IVN kreeg ook dit jaar weer toestemming om te gidsen. De belangstelling was zo groot dat er velen te leurgesteld moesten worden. Er mag maar een beperkt aantal deelnemers mee. Het gebied is bijzonder kwetsbaar. Maar het was weer schitterend. Tijdens de eerste excursie kon je merken dat alles wat later was door de koude nachten en af en toe nog nachtvorst. Er bloeiden nog planten die andere jaren al uitgebloeid waren. De vele rietorchissen waren nog niet helemaal in vol ornaat. Op de tweede excursie waren er zoveel die daar aan het pronken waren, je kwam echt ogen te kort. Ook de grote botterbloem, die was dit jaar massaal aanwezig. Het veenpluis wapperde in de wind, de vele zeggesoorten, blauwgroen van kleur, net als het riet. Daar is ook de naam Blauwe Hel aan ontleend. Het water stond hoog, laarzen aan is een must!

Er bloeit veel, je ziet veel klaprozen, de gele toortsen van verbascum, in verschillende soorten, stalkaars en ko-

Koninginne- of leverkruid (pentekening)

Baardmannelje in het riet (pentekening)

ningskaars. Teunisbloemen, een echte nachtbloeier. Ze bloeit niet langer dan één nacht, dan verwelken de bloemen. Ze trekt veel insecten en vinkachtige vogels, zoals putter, sijs en vink zijn dol op de zaden. De plant komt van oorsprong uit Noord-Amerika. Het zaad is meegekomen met de grond die als ballast voor de schepen gebruikt werd en is vanuit de havens verder verspreid.

Vroeger gebruikte men verschillende planten die ter bescherming werden opgehangen. Op de zolder tegen blikseminslag, in de stal was het nuttig ter afwerping van veeziekten of boven het wiegje van een pasgeboren kind. Met de gedachte: als het dondert en regent, dan is noodweer gezegend. Men gooide takjes van kruiden op het vuur om een dreigend onheil af te weren. Men las ook wel in de bijbel het evangelie van Sint Jan (Johannes). De oorspronkelijke betekenis is zo goed als vergeten, maar men plukt nog steeds veldboeketten voor in een vaas of om opgehangen te worden. Onheil afwerende planten zijn koninginnekruid, wilde marjolein, koningskaars, sint-janskruid, wilgenroosje en de klaproos. Er werden ook roggearen en tarwe gebruikt. Helende planten waren valeriaan, duizendblad, boerenwormkruid, echte kamille, tormentil, bijvoet, absint en alssem. Er werd ook agrimonie tussen gedaan dat is om de heksen te verjagen. Op 15 augustus werd het in de kerk opgehangen. Ik denk dat ik het maar eens ga proberen!

Dit jaar krijgen we weer beukenootjes. Vorig jaar was de bloesem ervan bevroren door de late nachtvorst, ook de eikels kregen toen de volle laag. Dit jaar was er veel bloesem en de nootjes zitten er volop aan, wachtend op eind oktober. De tamme kastanjes staan in bloei, dus voor veel dieren wordt het een goed mastjaar.

Kijk en geniet.

Aly van Eijk

Aanleg Turfweide

Momenteel wordt in een gebied langs de Slaperdijk een stuk grond bewerkt voor de aanleg van de Turfweide. Het project laat in het gebied de ontstaansgeschiedenis van Veenendaal zien: het afgraven van veen. De turf werd als brandstof gebruikt om woningen te verwarmen, maar ook steenfabrieken hadden turf nodig voor hun ovens. Ook ging de turf naar bierbrouwerijen, zoutziederijen, blekerijen, ververijen en katoendrukkerijen.

De grond, ter grootte van drie hectare, is door de gemeente voor één euro verkocht aan het Veenendaalse projectbureau Ingenious Tomorrow. Zij gaan het gebied voor tenminste 20 jaar beheren. Het ontwerp is van Buro Omgeving uit Antwerpen. De Stichting Turfweide krijgt de grond in erfpacht.

Het gebied komt eruit te zien zoals het was in de tijd van de turfafgravingen. Het wordt een historisch landschapsmonument met weiden, slootjes, nat en droog grasland. Er komen in het nieuwe gebied aan beide zijden bomen, een wandelpad en in het midden een pad richting een deel van het grasland. Er komen watergangen en greppels tussen de grondophogingen, die vanaf de Slaperdijk het gebied omsluiten. De oorspronkelijke aanwezige verbinding met Roode Haan en de Grebbelinie wordt versterkt.

Door de aanleg zal naar verwachting meer biodiversiteit ontstaan, doordat de oorspronkelijke flora en fauna tot ontwikkeling kan komen. De Turfweide zal ook een geschikte locatie zijn voor educatiedoeleinden, waar op een anschouwelijke manier het historisch besef wordt ver-

installatiebedrijf
Bouman

- Waarborg Installateur voor gas- en watertechnische installaties
- Dakbedekkingen
- Aanleg, onderhoud cv-installaties en gastoestellen
- Rioleringen
- Lood- en zinkwerken
- Installeren van sanitair
- Ventilatie & aircosystemen

Postbus 307, 3900 AH Veenendaal
Bezoekadres: Generatorstraat 9, 3903 LH Veenendaal
Telefoon (0318) 51 00 01, Fax (0318) 54 38 57
info@boumaninstallatie.nl
www.boumaninstallatie.nl

Lid van UNETO-VNI

sterkt en de identiteit van Veenendaal kan worden doorgegeven.

Nadat het project gereed is zal het door vrijwilligers worden onderhouden.

Bronnen:

<https://www.derijnpst.nl>

<https://turfweide.nl/>

Henk te Paske

Een impressie van de Turfweide

Land van Ons

In 2020 met de 65e verjaardag in het vooruitzicht en zoals gewoonlijk geen wensen, viel het oog op Land van Ons. Land van Ons is een coöperatie die in september 2019 werd opgericht om de biodiversiteit op landbouwgrond te vergroten. De leden worden samen collectief eigenaar van de aangekochte landbouwgrond.

Dat is nou eens een mooi verjaardagscadeau! De eerste m2 werden ons eigendom.

Wat is Land van Ons precies en hoe werkt het.

Land van Ons

Landbouwgrond als sleutel

Bij biodiversiteit denkt vrijwel iedereen direct aan de natuur. Land van Ons richt zich bewust op de landbouwgebieden. Het grootste deel van de Nederlandse grond is landbouwgrond en daar is het verlies van biodiversiteit ten opzichte van 60 jaar geleden het grootst. Bovendien zijn er al andere mooie organisaties die zich met natuurgebieden bezighouden.

De missie van Land van Ons is een kentering te bewerkstelligen in het uitputten van grond en verdwijnen van plantaardig en dierlijk leven uit ons landschap. Dit doen ze vanuit het besef dat ons land en onze grond letterlijk de bodem is onder ons bestaan. En daarmee een tegenwicht en rustpunt is in ons hectische en op economische groei gerichte bestaan.

De ambitie van Land van Ons

Land van Ons moet de basis worden voor een nieuwe 'ecologische hoofdstructuur', maar dan voor landbouwgrond. Een grote buffer verantwoord gebruikte grond die het fundament vormt onder een duurzame biodiversiteit. Het produceren van voedsel en het stimuleren van leven op het platteland zit elkaar daarbij echt niet in de weg. Het platteland hoort meer te zijn dan een plek voor windmolens, distributiecentra en zonneweides. Wij willen een zo natuurlijk mogelijk, kleinschalig landschap in plaats van productieweides en -akkers. Samen met de boer maken we duurzame keuzes in de vorm van gewas, de manier van beplanten, inrichten en beheren van de akkers. Op deze manier ontstaan weer meer plekken waar een rijk bodemleven is en beschutting voor allerlei soorten planten, dieren en insecten. Door de akkers te voorzien van bomen, hagen en struwelen wordt ons landschap diverser en kun je je weer verwonderen over wat je ziet. De natuurgebieden gaan hier vanzelf van meeprofiteren.

Waarom moeten wij zelf eigenaar worden?

Politiek draait om de korte termijn. Al tientallen jaren worden beleidsrapporten gemaakt om de landbouw natuurvriendelijker te maken, maar het komt nauwelijks van de grond. Waarom langs de zijlijn staan wachten, als we met elkaar het potentieel hebben een verandering in te zetten. Als iets je eigendom is, krijg je een andere verantwoordelijkheid. Je bent meer betrokken. Je gaat beter begrijpen wat er aan de hand is.

Dat dit idee aanslaat, blijkt wel uit de groei van het aantal deelnemers. Half november 2019 is Land van Ons begonnen. Eind december 2019 waren er 700 deelnemers en inmiddels staat de teller op ruim 18.000!

En dan?

De grond blijft cultuurgrond: grond die door mensen bewerkt wordt en waar producten geteeld worden voor ons dagelijks bestaan. Of dat nu hooi is of graan, aardappels, groenten of fruit. Een wei, een akker, een boomgaard of een voedselbos; de keuzemogelijkheden zijn groot. Ecologie vormt de basis voor de exploitatie van de gronden. Inmiddels zijn er negen percelen aangekocht en over het tiende zijn de onderhandelingen gestart.

Kortom, als je je geen raad weet met het verzinnen van een verjaarscadeau, kijk dan eens op <https://landvanons.nl/>. Lid worden gaat heel eenvoudig. Ook als je niet jarig bent een mooi initiatief om de rijkdom van het boerenland in ere te herstellen.

Dorothy Reijn

EkoPlaza
Uw biologische supermarkt
in Veenendaal

Ook voor uw glutenvrije -
en dieetproducten.

EkoPlaza,
Pr. Bernhardlaan 1, Tel. 0318-516537

RIEN VAN BARNEVELD
SCHILDERSBEDRIJF ■ INTERIEUR

WWW.RIENVANBARNEVELD.NL 0318 - 556463

Impressie Open Dag

Impressie van de Open Dag voor wijkbewoners, IVN-leden en andere geïnteresseerden. Gehele albums zijn in te zien op de fotogalerie: ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen/fotogalerie Tineke Wouda

Groenhof ~ 21 mei 2022

Biologische potgrond zonder turf (2)

In het Lentenummer van het Groene Blad was een artikel opgenomen over potgrond. Welke potgrond is vanuit ecologisch oogpunt een verantwoorde keuze? In het artikel hebben we naar voren gebracht dat potgrond die bij bouwmarkten, supermarkten en tuincentra te koop is vrijwel altijd verrijkt is met turf en kunstmest. In dit artikel pleiten we voor het gebruik van biologische potgrond zonder turf en zonder kunstmest. Want kunstmest schaadt het bodemleven.

Turfhoudende potgrond

Om te kunnen groeien hebben planten luchtige grond met voldoende voedingsstoffen nodig. Turf zorgt voor luchtige structuur. Gangbare potgrond bestaat meestal voor het grootste deel - vaak wel 70 tot 90 procent - uit turf. De potaarde wordt aangevuld met (kunst)meststoffen en bestanddelen als compost, kokosvezel, rijstkaf, klei, schors of kalk.

In Nederland worden geen veengebieden meer afgegraven om toe te voegen aan de potgrond of te dienen als brandstof om de huizen te verwarmen. Eeuwenlang werd de turf als brandstof gebruikt. Tegenwoordig wordt de turf vooral gebruikt als basisgrondstof voor potgrond. De turf wordt nu gewonnen in de Baltische staten, Polen, Ierland

Gestoken turven tbv de potgrondindustrie

en Scandinavië. Er worden miljoenen kubieke meters in Nederland geïmporteerd om hier verwerkt te worden tot potgrond.

Door het afgraven van de veenmoerassen wordt echter enorm veel koolstofdioxide (CO₂) uitgestoten. Maar liefst 5 procent van alle broeikasuitstoot wereldwijd. Dit broeikasgas ontstaat zodra het veen in contact komt met lucht. In Engeland zijn ze zich de grote milieuschade al goed bewust en ondernemen actie. Rond 2024 mag daar geen turfhoudende potgrond meer verkocht worden aan particulieren.

Kunstmest

Ook aan biologische potgrond is meestal turf toegevoegd. Deze grond is uit milieuoogpunt een betere keuze dan niet-biologische grond, omdat deze geen kunstmest bevat.

Bacteriën en schimmels, maar ook belangrijke bodemdierpjes als aaltjes, mijten en wormen zijn essentieel voor een gezond bodemleven. Ze leveren nutriënten, de voedingsstoffen die onontbeerlijk zijn voor de groei en de ontwikkeling van de plant.

Het gebruik van kunstmest heeft een grote nadelige invloed op het bodemleven. De organismen gaan dood, waardoor de ondergrondse biodiversiteit wordt aangetast. Om uitgebalanceerd te kunnen groeien heeft een plant vele tientallen soorten mineralen nodig. Kunstmest bevat maar enkele belangrijke mineralen. Door langdurig kunstmestgebruik ontstaat er in de bodem een steeds groter tekort aan allerlei mineralen. Die worden niet aangevuld. Door uitspoeling is er veel verlies en moeten telkens nieuwe voedingsstoffen aan de bodem worden toegevoegd.

Naast turf wordt door de fabrikant ook vaak ureum en ammoniumnitraat als extra stikstofbron aan potgrond toegevoegd. Die laatste twee meststoffen zijn stikstofhoudend en zorgen voor een snellere groei van de planten. Door kunstmest worden de planten echter na een tijd zwakker en daarmee vatbaar voor ziektes.

Daarnaast is het produceren van kunstmest een energieverblindend proces. Ook komen er broeikasgassen bij vrij en schadelijke stoffen als cadmium en arseen.

Biologische potgrond

Gelukkig komen er steeds meer goede alternatieven op de markt. Het aanbod varieert van beter tot goed en van vrij goedkoop tot wat duurder.

In biologische potgrond zit meestal wel turf, maar geen kunstmest. Er worden alleen (biologische) organische meststoffen in gebruikt, zoals stalmest, compost en met soms wat restproducten van de biologische veeteelt. Let op of op de zak duidelijk 'bio' of 'biologisch' aangegeven is. Er zijn ook al biologische potgronden te koop die turfarm zijn.

Nog beter is potgrond waar kokosvezels aan toegevoegd zijn. Kokosvezels hebben als eigenschap dat ze veel water op kunnen nemen - beter dan turf - en dit heel geleidelijk weer af te geven. De veerkrachtige kokosvezels zorgen voor een optimale bodemventilatie. Kokos heeft een neutrale zuurtegraad, dit in tegenstelling tot turf, dat de

Samengeperste kokosvezels

bodem verzuurt.

De vezels zijn een restproduct van de tropische kokosnoot. Om de transportkosten zo laag mogelijk te houden worden kokosvezels tot harde blokken samengeperst. Door het drogen en persen tot kleine volumes wordt de milieu-impact van het vervoer beperkt.

Sommige biologische kwekerijen maken hun eigen pot- en tuingrond op basis van bladcompost. Heel duurzaam dus. Ook De Hessenhof in Ede doet dit al lange tijd. IVN heeft een podcast over De Hessenhof gemaakt. Daarin komt eigenaar Hans Kramer aan het woord. Hij heeft de grootste biologische vasteplantenkwekerij van Nederland. Als je de podcast wilt beluisteren en zoekt op IVN Tuin- cast, dan heb je 'm snel gevonden.

Eigen ervaring

Hoe is het gebruik van turf-vrije potgrond in de praktijk bevallen? Dorthy heeft op moestuin De Duiventoren, naast biologische potgrond van de Welkoop, al eens de potgrond van de Hessenhof gebruikt. Dit jaar wordt de Fertila biologische potgrond van kwekerij Abbing in Zeist uitgetoet.

Biologische potgrond van de Welkoop bevat turf en is dus in principe geen goede keus. Er is inmiddels wel rijstkaf aan toegevoegd en hopelijk is daardoor het gehalte aan turf afgenomen. Het is jammer dat er geen duidelijke informatie op de verpakking staat over de samenstelling. Dus misschien is het meer 'wishful thinking'.

De potgrond van de Hessenhof bestaat uit blad en er is verder niets aan toegevoegd. Op de website wordt aangegeven dat je voor optimale groei van de planten lavagranaulaat en Eco Bloei van Innogreen kunt toevoegen (<https://www.innogreen.nl/producten/meststoffen-2>). Alleen bladaarde is naar mijn ervaring niet genoeg. En wil je plantjes voor je moestuin voorzaaien, dan is het toch wat grof.

Er is ook weleens gebruik gemaakt van de potgrond van Bio-Kultura uit Doorn. Deze wordt door het bedrijf zelf samengesteld uit organische mestcompost, boomschorscompost, zeewier, lavameel en een klein deel veenmos. Veenmos is het bovenste laagje veen en groeit weer aan. Bio-Kultura is bezig om dit deel veenmos ook te vervangen, maar dat is nog een zoektocht omdat potgrond wel luchtig en vochtvasthoudend moet zijn.

Dit jaar is de potgrond van Fertila, bestaande uit compost, kleimineraal en rijstkaf, aan de beurt. Na het openen van de eerste zak is de eerste gedachte dat dit wel heel grove potgrond is. Voor gebruik bij potplanten en tuinbakken, prima, maar om in voor te zaaien is het echt veel te grof.

Op dit moment lijkt het erop dat je er goed aan doet om eerst te bepalen waar je de potgrond voor gaat gebruiken. Bij voorzaaien kun je wellicht zelf een mengsel maken van half zaai- en stekgrond en half bladaarde/turf-vrije potgrond, zodat de aarde fijn genoeg is. Dat scheelt alvast de helft aan turfhoudende potgrond. Qua samenstelling komt de potgrond van Bio-Kultura het dichtst bij 'gewone' potgrond.

NLdoet 2021 op moestuin de Duiventoren

Bronnen:

<https://velt.nu/tip/alles-wat-je-wil-weten-over-potgrond>

<https://www.demorgen.be> (loethe olthuis)

<https://www.vruchtbarebodem.nl/ondergrondse-biodiversiteit>

Dorthy Reijn

Henk te Paske

Cijfers liegen niet

We leven in onrustige tijden, waar zich heel veel afspeelt o.a. op het gebied van milieu, veiligheid en klimaatverandering. Iedereen lijkt wel op iedereen boos en de rapporten van de deskundigen vliegen je om de oren. En als het gaat om het aandragen van oplossingen staan de meningen ook vaak nog loodrecht tegenover elkaar. Over één ding lijken we het echter wel eens nl. dat het klimaat verandert. De excessen wat het weer betreft nemen toe met als gevolg extreme droogte of ernstige overstromingen. De temperatuur op aarde stijgt sneller dan verwacht evenals de stijging van de zeespiegel. Vriend en vijand zijn het er over eens dat er iets zal moeten gebeuren, maar wat? Zetten we ons hele land (inclusief de zee) vol met windmolens, met alle bezwaren van dien, of hakken we hele bossen om om in onze biocentrales op te stoken, leggen we al onze daken vol met zonnepanelen of halveren we de veestapel? Wat is zinvol en wat verergert de situatie alleen maar? En waarom is eigenlijk in die hele discussie de optie van de kernenergie buiten beschouwing gelaten? De moderne centrales zijn vele malen veiliger dan vroeger, lossen heel veel problemen op waaronder ons dreigende energietekort, en is de schoonste energie die je je maar kunt denken. Bovendien heeft het een zeer hoge energiedichtheid in vergelijking met andere energiebronnen zoals kolen en olie, is het rendement daardoor vele malen hoger en heb je er nauwelijks afval van. Met dat afval moet dan wel heel zorgvuldig worden omgesprongen.

Lichtgewicht zonnepanelen / recycled plastic / rooftopwalk.nl/6 foto: T. Wouda

Ik ben op zoek gegaan naar antwoorden, eerlijke antwoorden zonder dubbele bodem, hooglopende emoties en partijpolitiek. Ik wil jullie graag attenderen op het boek van Vaclav Smil met als titel: *Cijfers liegen niet*. Met als ondertitel: *71 dingen die je over de wereld moet weten*. Vaclav Smil is emeritus hoogleraar aan de Universiteit van Manitoba, Canada en de favoriete wetenschapper van Bill Gates. Hij heeft veertig boeken op zijn naam staan over onderwerpen als energie-technische innovatie, risicobeoordeling en openbaarbestuur. Het ISBN nummer is 978-90-468-2766-6.

Hoofdstuk 34 heeft als titel: *Waarom je fossiele brandstoffen nodig hebt om stroom uit wind te halen*. Windmolens benut-

Flower Turbines / kleine, stille windturbines / rooftopwalk.nl/13 foto: T. Wouda

ten de wind, die zo groen is als je je maar kunt wensen, maar de apparaten zelf zijn de pure belichaming van fossiele brandstoffen. Grote vrachtwagens brengen het staal en andere grondstoffen naar de bestemde locaties, grondverzetmachines maken de ondergrond toegankelijk, grote kranen zetten de mast op z'n plek en die hele machinerie loopt op diesel net als de vrachttreinen en vrachtschepen die de materialen vervoeren die nodig zijn voor de productie van cement, staal en kunststof. Even een voorbeeldje. Voor een turbine van 5 megawatt vereist alleen al het staal een fundering van 150 ton gewapend beton. Het verdere technische verhaal zal ik jullie besparen, maar ik heb nog wel een paar vragen. Windmolens hebben een levensduur van tussen de 15 en 20 jaar, wat doen we daarna met het afval? Die wieken bestaan uit verschillende componenten en zijn bijna niet te recyclen en waar zouden we die onvoorstelbare hoeveelheid moeten laten? Wat betekenen al die molens voor ons zeeleven. Onderzoek heeft al uitgewezen dat het plaatsen van die dingen de echolocatie van zeezoogdieren ernstig verstoort en dan heb ik het nog maar niet over de gezondheidsklachten van mensen, de schade aan de vogelstand en de horizonvervuiling. Bovendien zullen er altijd fossiel gestookte centrales achter de hand gehouden moeten worden, voor als er geen wind is. Dus zullen we van die fossiele brandstof nog lang afhankelijk blijven, aldus professor Smil. Mijn conclusie is dat er op heel korte termijn serieus gesproken moet worden over kernenergie.

Cokkie Gadella

Groene Grens noord

foto: Tineke Wouda

Heggen

HEGGEN

Van oudsher werd het landschap doorkruist door een netwerk van heggen. Dit waren en zijn belangrijke elementen in het boerenland. Heggen, hagen, houtwallen en elzensingels zorgen voor meer biodiversiteit, beschermen tegen overstromingen, plaagdieren en besmettelijke ziekten. Daarnaast slaan heggen koolstof en water op, gaan de verspreiding van ammoniak en pesticiden tegen, en verlagen de temperatuur.

Heggen zijn dus belangrijk om het landschap gezond en veilig te houden. Niet dat boeren in de oudheid zich bewust waren van al bovenstaande voordelen. Zij plantten dichte rijen struiken om het vee binnen weilanden te houden en roofdieren erbuiten. Ook akkers werden beschermd met heggen. Aan de rand van veengebieden stonden op kavelgrenzen lange rijen elzen. In natte gebieden waren het slootranden met knotwilgen.

Maasheggen foto: Valentijn te Plate - Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Landschapsonderzoeker Kenneth Rijdsdijk deed onderzoek naar meer dan twintig functies van heggen. Hij bestudeerde ook oude kaarten en schilderijen. Begin twintigste eeuw waren heggen nog overal in landbouwgebieden te vinden. Ruilverkaveling, prikkeldraad en schrikdraad maakten daaraan na WOII abrupt een einde. Een lappendeken met grote variatie maakte plaats voor aaneengesloten grasland en akkers. De teloorgang gaat maar door. Dat is een van de redenen waarom het zo slecht gaat in de natuur in Nederland.

Dientengevolge ontbreekt het vee in de wei vaak aan schaduw. De campagne *Bomen voor Koeien*, opgezet in 2000, zet zich in voor een klimaat- en diervriendelijk landschap. Op en langs weilanden worden bomen geplant, waaronder koeien, paarden en schapen in de schaduw kunnen rusten als de zon fel schijnt of kunnen schuilen als het hevig regent. Meedoen kan door certificaten te kopen.

Kenneth Rijdsdijk presenteerde dit voorjaar zijn boek *HEG*, met de ondertitel *Een behaaglijk landschap voor mens en natuur*. Op de achterflap valt te lezen:

“Een eeuw geleden stond er meer dan 200.000 strekkende kilometer heg in ons land, waarvan tegenwoordig minder

Bomen voor Koeien

foto: Tineke Wouda

dan 30 procent over is. En nog steeds worden heggen opgeruimd. Is dat erg? Ja! Kenneth Rijdsdijk neemt je mee in zijn onderzoek naar de rol van heggen in ons landschap. Ze bieden een woonplek, voedsel en verbinding aan talloze planten en dieren. Maar ze beschermen ons ook tegen muizenplagen, overstromingen en erosie en ze maken ons landschap lieflijk. Daarnaast spelen ze een rol in het verminderen van de verspreiding van ammonia, pesticiden en mens-dier overdrachtelijke ziekten (Q-koorts!). De regionale verschillen tussen de meer dan twintig hegvormen, die diep verbonden zijn met het Nederlandse cultuurlandschap, zijn groot. De auteur voert levendige gesprekken met belanghebbenden als boeren, natuurbeschermers en mensen uit de gezondheidszorg en rekent ten slotte uit hoeveel profijt heggen ons per strekkende kilometer opleveren. Alle seinen staan op groen voor de grootschalige herinvoering van de heg in Nederland. Kenneth Rijdsdijk is auteur en landschapsonderzoeker.”

Wespen op appel

foto: Tineke Wouda

MAASHEGGEN

Een bijzondere vorm zijn de Maasheggen in het grensgebied van Limburg, Noord-Brabant en Gelderland. Deze liggen verspreid over een gebied van circa 50 kilometer. Samen met de cultuurhistorische waarde is Maasheggen uitgeroepen tot Werelderfgoed.

Julius Caesar schreef al over de ineengevlochten meidoornheggen, die dienden als perceelafdeling. Hij was er niet blij mee. De heggen vormden een muur die hij met zijn leger slechts met moeite kon passeren.

Meidoorn vormt vaak de basis, maar ook sleedoorn, sporekhou, braam, hondsroos en egelantier horen van ouds-

her thuis in Nederlandse heggen. Een aantal struiksoorten zonder stekels is ook bruikbaar. Door de techniek van het heggenvlechten werden de heggen nog dichter en ondoordringbaarder.

Met bloesem in het voorjaar en bessen in het najaar zijn de struiken een voedselbron voor bijen en vogels. De vaak aanwezige stekels maken de struiken ook een ideale plek voor zangvogels om te nestelen, en voor planten om veilig te kiemen. Zeldzame diersoorten in deze biotoop zijn onder andere boomkikker, grauwe klauwier, uil en das: heggen hebben een hoge ecologische waarde.

TUINHAGEN

De woonomgeving is enigszins vergelijkbaar met het heggelandschap. Steeds meer hagen en ander groen sneuvelt om plaats te maken voor onderhoudsvriendelijke schuttingen en tegels. Het groen bestaat dan bij voorkeur uit potten met uitheemse planten. Gelukkig kiezen mensen ook voor de omgekeerde weg, al is het maar door te gelwippen.

Na onze laatste verhuizing kregen we een ligusterhaag in de schoot geworpen, die we al vele jaren delen met onze groene burens. Een vuurdoornstekje (*Pyracantha*) is zonder snoeiplan uitgegroeid tot een grote ongeleide structuur, waarin vogels zich goed thuis voelen. Toch ben ik wel eens jaloers op vuurdoorns die strak tegen een muur geleid zijn. Enkele meters conifeer tussen ons en de betonburen zijn wel ingewisseld voor een stuk schutting. In de coniferenheg heb ik nooit een vogel of insect kunnen ontdekken.

Gallowayrund in Blauwe Kamer / Avondlicht

foto: Tineke Wouda

HUIBERS
ELECTRA B.V.

Sinds 1948

Elektrotechniek & Elektrovakzaam

Laan der techniek 3
www.huiberelectra.nl

Veenendaal
Tel.: 0318 – 513245

Konijn tussen Zuring

foto: Tineke Wouda

De inheemse liguster (*Ligustrum vulgare*) stelt weinig eisen aan standplaats en bodem. Aanplanten van de snelle groeier kan jaarrond. Net als de fuchsia is het een makkelijke plant; hij eet als 't ware uit de hand. De geurige, witte bloemen zijn in trek bij microvlinders en andere insecten. De heg is ook prettig om beschutting te vinden of om even op te warmen uit de wind. Wil je besjes aan de haag, snoei dan slechts eens per jaar. Merels en lijsters zijn dol op de zwarte besjes, die giftig zijn voor mensen. Omdat onze heg behoorlijk dicht is geeft hij dieren een goede schuilplaats tegen gevaar en bij slecht weer. Er hangen pinda- en vetbolsilo's in en we zorgen voor voederplekjes in de buurt. Vaak zien we takjes bewegen: huismussen of mezen verraden zich! Liguster is kalkminnend, maar komt bij ons bedrogen uit. Behalve een handje potgrond in plantgaten doen wij niet aan bestrijden of bemesten. Onze slakken zijn dan ook een gezonde traktatie voor vogels en egels.

Nu moet ik bekennen dat ons achtertuinje niet toegankelijk is voor egels. De vorige bewoners hebben kippengaas in de heg ingegraven om hun kat binnenstuins te houden. Daarvan maken wij dankbaar gebruik om onze konijnen niet te laten ontsnappen.

De vuurdoorn trekt in de bloesemtijd veel zweefvliegen, hommels, vlinders en andere insecten. Zolang de struik zon vangt, veroorzaken onze minivriendjes een luid gezoem. In de herfst zijn de rode bessen een lekkernij voor merels, die soms gekke toeren uithalen om de laatste restanten te pakken te krijgen.

Soms zitten er wel twintig mussen in de tuin. Schrikken

ze van iets of iemand, dan duiken ze de struiken in of juist eruit. Dan is het “woesj” en knalt een wolk vogeltjes de buurt in om enkele minuten later terug te keren. Elke herfst kijken we uit naar de komst van onze roodborst. In de wetenschap dat hij gemiddeld ruim een jaar wordt (de oudste ooit haalde 12 jaar), hebben we al een flink aantal versleten. Eksters, kauwtjes en grote duiven kunnen ons gestolen worden. Maar ja, bordjes lossen niks op, die lezen ze niet.

Plantage Willem III - Oranje havikskruid en Margriet

foto:Tineke Wouda

MERELNEST

Tijdens het wegtrekken van wat klimop dit voorjaar vliegt iets verderop ineens een vrouwtjesmerel uit de heg. Na even zoeken ontdek ik haar nest met daarin drie eitjes. Een dag later is ook het vierde blauwgroene ei gelegd. Van een afstandje kijk ik steeds recht in de kraalooijes van mama (of papa) merel, die doodstil blijft zitten. Af en toe gaat mereltje 15-20 minuten op stap om te eten en de vleugels te strekken. Van en naar het nest altijd ongezien via een omweg door het groen. Helaas is na zes dagen de pret over: de eitjes zijn weg, het nest blijft leeg. Ik geef de schuld aan een ekster of kauw. Het merelpaar en nog een derde merel bivakkeren regelmatig in de tuin. Zou ik ook doen als die grote wezens meelwormen en ander lekkers klaarleggen. Schuw zijn ze allerminst.

In dit jaar van de merel (*Turdus merula*) doen vrijwilligers van Sovon onderzoek naar broedresultaten. Ze hebben vergunning merelnesten te zoeken en houden de goed verstopte nesten op afstand in de gaten om te kijken of de jongen op dag 14 na het uitkomen van de eitjes uit het nest kruipen. Daarna worden ze nog twee of drie weken gevoerd, vooral door de vader. Pas dan kunnen ze echt vliegen. Vreemd genoeg is over de legsels van deze grote zanger nog weinig bekend. Het onderzoek is nuttig, omdat het aantal merels achteruitgaat, onder andere door het dodelijke usutuvirus.

EGELS

Tot slot een pleidooi voor de egel (*Erinaceus europaeus*). Dit aandoenlijke zoogdier houdt van kleinschalige cultuurlandschappen die door de schaalvergroting in de landbouw steeds zeldzamer zijn geworden. Gelukkig vormen de nog groene dorpen en steden met veel tuinen en parken ook een goede egelbiotoop. Veel tuinen en parken zijn helaas niet echt egelvriendelijk. Het is belangrijk dat tuinen niet hermetisch afgesloten worden door schuttin-

gen (een doorgangsoening van 15x15 cm is al voldoende), dat er heggen zijn en ondergroei voor beschutting, een overwinteringsplaats en dat niet alles van steen en beton is natuurlijk.

Egels vermijden open terrein. Daarom willen ze zich binnen en buiten tuinen veilig van het ene beschutte plekje naar het andere kunnen bewegen: de bij IVN'ers welbekende Groene Stapstenen. Laat in het najaar bladafval liggen. Hierin leven veel insecten. Ook een grasveld of composthoop is een voorname voedselbron. De egel vindt er wormen en slakken. Een grote hoop organisch tuinafval, zoals takken en bladeren, of een stapel houtblokken in een rustig hoekje zijn heel geschikt om een nest te maken en te overwinteren. Een egelhuisje kan ook.

Strooi of spuit niet met pesticiden. Veel mensen denken dat alles wat legaal te koop is, ook veilig is. Dat is een misvatting. Een middel als Roundup bijvoorbeeld is gif voor dier en mens! Via slakken, mieren e.d. krijgen egels en vogels het gif binnen. Naast particulieren kunnen ook bedrijven en overheden een steentje bijdragen door hun terreinen egelvriendelijk in te richten.

Om die reden heeft de Zoogdierverseniging een speciale folder gemaakt: *Egels op uw terrein*. Deze folder bevat onder andere een handige checklist.

Bronnen:

Nature Today
Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW)
Bomen voor Koeien
Zoogdierverseniging
Jaar van de Egel
Vivara

Tineke Wouda

- Bijles Scheikunde, Wiskunde, Natuurkunde, Biologie en rekenen
- Bevoegde docente met zeer veel ervaring
- Warme en coachende stijl
- Betere cijfers, meer inzicht en zelfvertrouwen
- In Dragonder-Noord of bij u thuis

MAJA STAVLEU
06 46 07 43 63
BIJLES-SKWINABI.NL

Met de scholen naar buiten

Het was een druk voorjaar voor de scholenwerkgroep Veenendaal. Gelukkig. Eindelijk konden de scholen weer zonder beperkingen naar buiten en zich inschrijven op onze excursies. En dat deden de scholen zeker. Meer dan 700 kinderen konden wij dit voorjaar verwelkomen bij een van onze activiteiten.

Doordat onze nieuwe educatieve Groenhoftuin nog volop in aanleg is, konden wij dit voorjaar het jaarlijks erg populaire kabouter- en beestjespad niet aanbieden. Daarvoor hadden wij wel twee alternatieven bedacht, Kwintelooijen en de kinderboerderij van Buitenzorg in Veenendaal-West. Maar daar kwamen slechts enkele aanvragen voor binnen. Onbekend maakt onbemind zullen wij maar zeggen.

Dit werd echter ruimschoots goedge maakt door de verzoeken voor de slootjesexcursies en de excursies in Diddersgoed. Vooral de slootjesexcursies waren populair. Veertien dagen was het stadspark dan ook bijna dagelijks het domein van luid roepende kinderen die weer een of ander klein, maar o zo griezelig watermonstertje gevangen hadden. Een echte waterscorpioen of kreeft. Maar vooral stekelbaarsjes waren populaire vangsten. De kinderen genoten, evenals ouders en leerkrachten. Het mooie warme weer droeg daar zeker een steentje aan bij. Het werd zelfs zo erg dat, onze laatste klas op vrijdagmiddag, jongens van groep 8, zich niet konden inhouden nadat een van hun per ongeluk in het water was beland. 'Dat kunnen wij ook' hoorde wij hun zeggen en ja hoor, de een na de ander lag daarna in het water. Wat had de klas een schik. De verantwoordelijke juf en de ouders evenzo en dus wij ook. Kletsnat op de fiets daarna weer terug naar school. Maar ach, met 26 graden is dat wel te doen. Ik weet zeker dat ze deze excursie nooit meer zullen vergeten.

Te water!

Maar ook de excursies in de IVN Natuurtuin Diddersgoed in Veenendaal-West waren een feest. In deze tuin staan bijenkasten. Deze staan zo opgesteld dat achter deze opstelling met een opengewerkte kast op een veilige manier over bijen verteld kan worden door onze imker Egon Schweichmann.

Erg spannend voor kinderen. Via spiegels kunnen zij in een vol in bedrijf zijnde bijenkast kijken, zien zij hoe een bijenraat door de werksters gevuld worden met honing, waar de koningin zich bevindt en leren zij van de imker dat bijen niet gevaarlijk zijn wanneer je maar rustig blijft.

Ook de tuin zit vol met verrassingen. Vele kikkertjes springen er rond en het zit vol met vlinders, libellen en kriebelbeestjes. In kleine groepjes kunnen de kinderen deze met een loepje of loepotje goed bekijken en leren wij ze naast kijken ook de andere zintuigen in de natuur goed te gebruiken. Daarnaast werd er ook hier weer even met schepnetjes allerlei waterbeestjes gevangen.

Ook werden er verschillende lessen op school gegeven. Daarbij wordt kort een lesje gegeven in de klas om daarna naar buiten te gaan om in de natuur in de omgeving van de school op zoek te gaan naar beestjes en andere voor de kinderen vaak spannende dingen. Zo ontdekken zij de natuur ook in hun eigen spelomgeving.

Naturgadgets.nl

natuur - outdoor - ontdekken

Voor jouw nieuwe kijker of scope

Ook voor:

- Verrekijkers
- Zaklampen
- Loepen
- Bushcraft
- Vleermuisdetectors
- Veldgidsen
- Scouting
- Wandelen
- Cadeautjes
- en nog veel meer ...

Bel 026 - 2060099 voor een afspraak in Wolfheze of bestel online

Dealer van o.m. Barr & Stroud, Bresser, Bynolyt, Eschenbach, Kowa, Meopta, National Geographic, Vortex

Kinderen luisteren geboeid naar imker Egon Schweigmann

Maar scholen of ouders uit een wijk komen ook met andere aanvragen, buiten de standaardexcursies om, waar wij nooit nee tegen zeggen, want ons motto is: 'Ieder kind heeft recht op natuur'.

Vind jij dat ook? Help ons mee om ieder kind een topervaring in de natuur te bezorgen en wordt scholengids. Veel natuurkennis is niet vereist., wel enthousiasme. Je gidst alleen wanneer het voor jou uitkomt en altijd samen met een ervaren gids.

Interesse? Mail naar scholenwg.veenendaal@ivnveenendaal-rhenen.nl of bel 06 28202684.

Bert de Ruiter

Blauwe Bevervaarten Rhenen

Blauwe Bever

foto: Cuneraschool Rhenen

Bij het IVN hebben we een grote passie. En die passie is natuur. Dat is een passie die we nu bij de scholenwerkgroep Rhenen al zeker 10 jaar overdragen aan de belangrijkste doelgroep van allemaal, schoolkinderen. Dit doen we door middel van excursies naar gebieden zoals de Blauwe Kamer, Leemkuil, Kwinteloijen en Plantage Willem III. Allemaal prachtige natuurgebieden in onze eigen gemeente. Maar er is een kroonjuweel bijgekomen in 2019 dat voor de kinderen elk jaar een hoogtepunt van natuur-educatie is. En dat is een vaart met de Blauwe Bever die gerealiseerd wordt door een samenwerking tussen IVN en Stichting Rijnoevervaarten. Dit is de organisatie die met de Blauwe Bever vaart en de boot in eigendom heeft. Samen met deze stichting plant het IVN de vaarten en helpt de scholen met de financiële zaken daaromtrent. Helaas hebben we in 2020 de vaarten met de Blauwe Bever moeten cancelen vanwege corona, maar we hebben dit jaar gelukkig fantastische vaarten kunnen verzorgen.

De locatie van vertrek is het haventje in Rhenen en we varen naar de Ingense Waard. Onderweg komen we langs natuurgebieden zoals de Palmerswaard en Plantage Willem III waar de kinderen vanaf het water van alles kunnen zien en ervaren, ondersteund door verhalen die de gidsen aan boord vertellen. Voordat wij gaan varen is het

15
ZONNENBERG
MAKELAARDIJ

WELKOM

BIJ ZONNENBERG MAKELAARDIJ, JO(UW) MAKELAAR
IN VEENENDAAL, RHENEN & DE BETUWE!

“Wees van harte welkom!
Nadig ons uit voor een gratis waardebepaling
en ontvang ons welkomstcadeau

Kantoor Veenendaal
Kerkwijk 10A, 3904 AS Veenendaal
t. 0318 - 55 56 00

Kantoor Rhenen
Tredikh van de Puffelaar 62, 3971 LB Rhenen
t. 0317 - 22 80 18

Hado Groen Techniek
Bos Tuin en Parkmachines
Munnikenweg 155 Veenendaal / Renswoude
www.hadogroentechniek.nl
0318 - 517879 of 511006
Merkdealer van

STIHL
STIGA
AMBROGIO
VIKING
HONDA
Power Equipment

natuurlijk wel belangrijk dat de kinderen goed voorbereid zijn zodat ze ook weten waar ze op moeten letten tijdens de vaart. Daartoe heb ik dit jaar, samen met mijn collega Gerda Broere gastlessen gegeven op de scholen waarmee we gingen varen. Op deze wijze gingen de kinderen met groot enthousiasme de boot op.

Kievitsnest

foto: Gerda Broere

Na 45 minuten gevaren te hebben gaan wij aan land bij de Ingense Waard. Vervolgens geven we daar een excursie van 45 minuten. Het was weer een ongelofelijk succes met prachtige verrassingen. Zo hebben we bijvoorbeeld kievitseieren gevonden op de eerste vaardag en kwamen we 2

dagen later op de 2de vaardag de jonge Kievitjes tegen die zojuist uit het ei waren. Maar ook qua flora was het een hele natuurbeleving. De kinderen hebben zelf bloemen en planten namen gegeven en soms ook voorzichtig een paar geplukt. Van die geplukte planten hebben we vervolgens aan boord tijdens het terugvaren naar Rhenen heerlijke kruidenboter gemaakt en thee gezet. De kinderen hebben daarvan gesmuld. Op deze wijze krijgen de kinderen een unieke leerervaring die niet in de schoolbanken na te bootsen is.

Al met al kan ik het alleen maar samenvatten als een geweldige ervaring die zeker voor herhaling vatbaar is. Dit jaar zijn door de Blauwe Bever ook alle scholen weer lid geworden van het IVN. Op deze wijze kunnen ook in de toekomst de scholen profiteren van deze fantastische excursies.

Harald Arissen

Gallowayrund in Nederrijn

foto: Tineke Wouda

DAILYWORKWEAR.NL

- ✓ **BEDRIJFSKLEDING**
- ✓ **SPORTKLEDING**
- ✓ **PROMOTIEKLEDING**
- ✓ **WERKSCHOENEN**

Wageningselaan 46 | VEENENDAAL

Activiteiten

Afdelingsactiviteiten in onze omgeving kunt u vinden op:

IVN Veenendaal-Rhenen

<https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen/activiteiten>

IVN Ede

<https://www.ivn.nl/afdeling/ivn-edel/activiteitenprogramma>

IVN Zuidwest Veluwezoom

<https://www.ivn.nl/afdeling/zuidwest-veluwezoom/activiteiten>

KNNV Wageningen en omstreken

<https://wageningen.knnv.nl/activiteiten>

**LEPPERS
ZONWERING
VEENENDAAL**

Leppers Zonwering B.V.
Nieuweweg 85
3905 LH Veenendaal
Telefoon: 0318 51 75 65
Fax: 0318 54 32 60

BTW nr. 8099.91.998.801
ING bank
IBAN: NL30INGB0651914558
K.v.K.: 30058732
E-mail: info@leppers.nl

Uiterwaarden Blauwe Kamer / Plantenwerkgroep

foto: Tineke Wouda

Aalscholver tussen koolzaad

foto: Tineke Wouda

Warm Welkom

IVN Veenendaal-Rhenen heet nieuwe leden van harte welkom.

Jennie Jansen-Rogers

RHENEN

Lid worden van IVN

U kunt het werk van de IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen steunen door IVN-lid te worden. Leden zijn van harte welkom bij onze activiteiten.

Als lid ontvangt u, naast ons Groene Blad dat 4 keer per jaar verschijnt, ook het kwartaalblad "Mens en Natuur" van de landelijke IVN-vereniging.

Aanmelding:

<https://www.ivn.nl/word-lid>

Opzegging en/of verhuizing: z.s.m. opgeven via:

ledenadministratie@ivnveenendaal-rhenen.nl

Bijdrage Groene Blad

Hebt u iets moois of unieks beleefd in de natuur, vertel dat door een stukje te schrijven voor het Groene Blad. Iedere bijdrage is welkom. Deel deze ervaring met de lezers van dit blad. Net zoals die prachtige foto die u hebt gemaakt. Laat iedereen meegenieten van al het mooie van de natuur. Hebt u weet van activiteiten die voor de lezers van het Groene Blad interessant of zinvol zijn, maak het (liefst ruim van tevoren) kenbaar bij de redactie.

Redacteur Groene Blad

vacant

Belangstellenden die willen meehelpen met het maken van het Groene Blad en die het redacteurschap eventueel op zich willen nemen, zijn van harte welkom!

ARCHIEF GROENE BLAD

Vorige nummers van het Groene Blad kunt u vinden op:

<https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen/archief-van-het-groene-blad>

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

www.editoo.nl

MIX
Papier van
verantwoorde herkomst
FSC® C017135

Beleef de natuur

INDIEN ONBESTELBAAR: CAMPHUYSENSTRAAT 5, 3906 WV VEENENDAAL

